

Toimetuse ja talituse

TALLINNAS,

Pagarit uul. nr. 1



Toimetaja kõnetunnid

kella 12—1.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI.
ILMUB ÜKS KORD NÄDALAS
ülemjuhataja staabi väljaandel.

Tellimise hind kättesaatmisega: Iga 10 numbril eest 5 marka.



Kuulutuste ja teadaannete hind: Iga korpusrea eest 50 penni.

Tellimisi ja kuulutusi võtavad vastu kõik wabarilgi postiasutused ja era-raamatukauplused.

Nr 25.

Laupäeval, 6. septembril 1919.

I. aastakäik.

Partisaani bataljoni asutaja leitnant Kuperjanow.

Üks Eesti wabastus sõja kangelastest, kelle mälestus rahwa seas legendaarselt on saamas, on küll kahtlemata esimene Eesti partisaani bataljoni asutaja ja Tartu wabastaja enamlaste hirmuwalitsuse alt — leitnant Julius Kuperjanow.

Julius Kuperjanow sündis 29. septembril 1894 Pihtwa kubermangus. Oma hariduse sai ta Tartu ühiskoolis, mille kursuse ta 1914. a. lõpetas. Suure maailmasõja lahtipuhkemisel wõeti ta wäe teenistusse. Pärast lipnikukooli lõpetamist 1915. a. ülendatati ta lipnikuks. Selle järel teenis ta 5. Riiewi Grenaderi polgus luurajate komando ülemana.

Kui pärast isariivalitsuse kukutamist 1917. aastal Eesti polkufid formeerima hakati, oli Kuperjanow esimeste hulgas, kes kodumaale ruttasid oma sõjawälke astuma. Rahwa keskel äratas tähelepanetut see noor pill kuitvetu ohwitser, kes hiljutiste lahingus saadud haawade tagajärjel lepi najale toetades käis. Tema rinda ehitifid mitmed wahwuse eest saadud aumärgid. Tartus teenis ta 2. tagawara bataljonis, kus tal palju wõidelda tuli enamliste wõoluga, mis Läti küttide mõjul sisse tungis.

Sakslaste tulekul ja enamlaste taganemisel Tartust 1918 lewadel korraldas Kuperjanow kohaliku enesekaitset, et läbiminekud Wene wäeosad riisumisi ei saaks toime panna.

Tuli Saksia okkupatsiooniga aeg. Saksilased saatsid ta Kuperjanowiga ühes teiste Eesti ohwitseridega Riia wangi-de laagrisse, kust ta aga peagi wabaks lasti. Selle järele tuli ta oma isa talusse Kambja (Tartu ligibal) ja hakkas põllutööd tegema.

Läks mööda raske Saksia surwe aeg. Tuli sõda enamlastega.

Müüd wõttis K. Tartu maakonna Kaitseleitnandi juhatamise oma peale. Meie wägi ja Wene „walge-laari“ oli siis alles korraldamata ja ei jõudnud punaste ülejõule vastu panna. K. pidas Tartu eel 2-se jalawäe polgu ja osa maakonna kaitseleitnandi meestega kauemat aega waenlase pealetungimise kinni. Kuid Wene

„walge-laardi“ teguwiis Wõru maanteel sündis meie wägesid Tartust lahtuma. Dösel 20/21. detsembril m. a. lahkus meie wägi Tartust. See ei olnudki õieti wägi, waid käputäis kaitseleitnanti, nende hulgas suurem osa Treffneri gümnaasiumi ja Kommertskooli kaswanditud, ja 2-se jalawäe polgu jättised. Kuperjanow jäi mõnekümne treffneristi ja kaitseleitnandega Puurmanni mõisa peatama. Siin korraldas ta oma wäesalka, murettes sõjawarustust ja mobiliseeris mehi. Ta pani tihti hulljulgeid kallaleitungimisi waenlase wäe seljataga toime, wahal koguni kuni Tartuni wälja tungides. „Kuperjanowid turadid“ olid enamlaste juures wäga karbetud.

Tartu wabastamisel enamlaste ilkest oli Kuperjanowid jalk esimene, kes linna sisse tungis. Siit tungiti soomusrongide toetusel edasi ja jõuti wiimaks ägedaid lahinguid lüües Walga külje alla. See oli 30. jaanuaril 1919. Wahe

ajal olid ta „Pohjan pojat“ oberst Kalmi juhatusel meile appi tulnud. Meie wäed pidid Walgale kahest küljest kallale tungima. Soomusrongid ei saanud operatsioonist sellepärast osa wõtta, et Sangaste raudtee sild punaste poolt õhku oli lastud. Kuperjanowid partisaanid olid aga Tartust saadid alalifelt wõitlustes olnud, sellepärast olid nad ob. Kalmi poolt reservi määratud. Kui Kuperjanow sellest teada sai, palus ta, et see käst tagasi wõetaks, mis ta sündis.



Ka enamased olid oma väed Raju mõisa juure koonduvad ja otustasid siin viimast lahingut pidada. Mõis, mis väitsel kõrgustikul seisab, pakkus neile oma wanaaegsete pakkude müüridega head kaitset. Pealegi oli ka raudtee, mis siin 1½ wersta kaugusest mööda läheb, nende soomusrongide käes, kes siin mabalt mõisid opereerida ja meie wäeosasid schrapnelli ja kuulipriifi tulega üle külvata.

31. jaanuaril algas Kuperjanow oma salgaga pealetungimist mõisa peale. Kuperjanow ise tormas, nagu ista, oma meeste ees, mauser käes. Ja seal sai ta haawata: kuul tungis pahemast käest läbi külje sisse ja haawas kopsu ja neeru. Temaga ühes sai haawata ka tema adjutant al.-leitn. Piip (kes nüüd Pihkwa frondil ka surma on saanud).

Kuperjanow toodi otsekohse Tartu haigemajasse, kus ta 2-sel webruaril s. a. kell ½6 h. hinge heitis.
E. M.

Sisukord.

Ametlik osa:

1. Wäljawõtted Sõjawägede Ülemjuhataja päewakäskudest.
2. Sõjaministri päewakäsk Nr. 49.
3. Cesti sõjawäe mundri kirjeldus. (Zärg).
4. Mõningate juriidiliste otsusõnade fceletus „Suhatuskirjast polgukohtutele.“

Üleüldine osa:

1. Partisaani bataljoni asutaja leitnant Kuperjanow (pildiga lehe eesotsas).
2. Wäiteriikide sõjawägi (J. Soots).
3. Seisukord meie wäerindadel.
4. Inimeste kaotused maailmasõjas.
5. Sõdiwate suurriikide sõjalise jõu wõrdlew suurus.
6. Njakirjanduse ülewaade.
7. Lahing aeroplaanilt waadelduna. (R. Requadt).
8. Segateated.
9. Kuulutused.

| | | |
|--|---------------------|--|
| | Ametlik osa. | |
|--|---------------------|--|

Wäljawõtted Sõjawägede Ülemjuhataja päewakäskudest.

Nr. 536.

Tallinnas, 31. augustil 1919.

Dma päewakäsu nr. 332. 7-mast juulist s. a. muutmiseks, suurendan loomaliha asemel wäljaantawa seapeki normi 24 solotniku pealt 36 solotniku peale, 10-st septembrist alates.

Nr. 537.

Tallinnas, 3. septembril 1919.

Hobustele tuleb päewas anda 10-st septembrist alates:

| | |
|--|----------------|
| Raskeweo hobustele | 15 naela kaeru |
| ja 20 naela heinu eht suwewilja põhtu. | |
| Kestmise ja ratsa hobused | 12 " " |
| ja 20 naela heinu eht suwewilja põhtu. | |
| Buhtusel olewatele hobustele | 9 " " |
| ja 20 naela heinu eht suwewilja põhtu. | |

Raskeweo hobuste liiki tulewad lugeda suurtükide ja lastemoona lastide wedajad hobused suurtükiväes.

Raskeweo hobuste normi järele tuleb anda ka laatsaretis olewatele haigetele ja ärakurnatud hobustele, sugutätkudele ja tiinedele märkele.

Nr. 539.

Tallinnas, 3. septembril 1919.

Uwaldan täitmiseks minu poolt kinnitatud määruse diwiisi inseneri kohta:

Diwiisi insener.

1. Iga diwiisi juure nimetatakse üks wanematest suurema praktikaga sapööri ohwitseridest Diwiisi Inseneriks.
2. Diwiisi Inseneril on iseiseiswa wäeosa ülema õigused.
3. Diwiisi Insener on diwiisi nimekirjas, omal iseiseiswat majandust ja kantsleid pidades, ning läib otsekohse diwiisi ülema alla nii reasjus kui ka operatiivselt: tehnilised juhtnõbrid saab inseneriwäe walitfufe ülemalt, eht tema poolt komandeeritud asemikult. Tehnilist warustust nõuab diwiisi insener otsekohse Warustuse Walitfufe Inseneri osakonnast, eht mujalt tema aränägemise järele.
4. Wäerinna kindlustamiseks laadetakse iga diwiisi insenerile tarwidust mööda sapööri roodud ja Inseneri pataljoni teised osad tema käsutada, kes diwiisi inseneri poolt antud juhtnõbride järele peawad töötama. Peale selle on tarbe korral tema käsutada weel töösalk, kes töötab palgaliste era-tööliskatega.
5. Sapööri roodud, kui ka teised inseneri pataljoni osad, niisama ka töösalk, käwad diwiisi inseneri alla ainult kindlustuse tööde poolest, mis juures diwiisi inseneril õigus on tema käsutada antud töösalga tehnilisi aruandeid ja kindlustuse tööde arweid, kui ka töölise palgalehti rewideerida, kuna diwiisi inseneri käsutada olewad inseneripataljoni osad majanduslikelt ja administratiivselt inseneripataljoni ülema alla kuuluwad.

6. Kõitide kordasaadetud tööde üle annab diwiisi insener aruanded diwiisi ülemale ja inseneriwäe walitfufe ülemale; wiimasele peale selle weel kõik aruanded äratarwitatud materjalide ning rahasummade üle.

7. Sõjallini kindlustuse tarbeks materjalid ostab diwiisi insener eelarwes ettenähtud summast, kõiki kontrolli sellekohaseid määruseid juhtnõbriks wõttes.

8. Diwiisi insener maksab ka era-töölisketele palga sel juhtumisel, kui tema töö piirkonnas ei ole töösalka; kui on olemas töösalk, siis maksab palga töölisketele töösalga ülem inseneriwäe walitfufe poolt antud juhtnõbride järele.

Sõjawägede Ülemjuhataja,
Kindralstaabi Kindral-Major Laidoner.

Sõjaministri päewakäsk Nr. 49.

Tallinnas, 28. augustil 1919.

Njutise Walitfufe 27. jaanuaril seaduse „rahwa-

wäfte wõetud ametnikkude pallade ja kohtade asjus“
pr. 2. p. 1. jelgituseks awaldan:

Riigiametnikud, rahwawäelastena wäeliinil wiibi-
des, ei saa mitte rahwawäelase palka, kuid päewaraha
on nad õigustud saada. —

Sõjamineistri eest:
Kindral-Major **Larka.**

Gesti sõjawäe mundri kirjeldus.

(Järg.) *)

Sume püksid.

Kaitsevärwi linajest eht puuwillaajest riidest. Kahe-
kordse wärwliga. Gesti 4 nõbbiga kinni. Pükste all-
otšas lõige ja paelad sidumiseks.

Walmistatakse 3-ks suuruses.

Ühe de pükste õmblemiseks tarwitada
riiet ja muud materjali:

- Riiet, laius 16 werf. 3 arf. 7 werf.
- Paellinti sidumiseks 1 " 8 "
- Nõõpe 4 tükki.
- Tastude peale riiet, laius 16 werf. — 8 werf
- Pannal 1 "
- Õmblusrulliniiti (200 jardi) 2/3 rulli.

Sumepükste mõõdud tšentimeetrites 3 kaswu tarwis
õmblemiseks.

| Suurus | Rõõpalt pikkus | Heie jämedus | Heie pikkus | Wärwi pikkus | Alt jämedus |
|--------|-------------------|-----------------|----------------|-----------------|----------------|
| 1 | 104 | 72 | 78 | 47 | 20 |
| 2 | 103 | 70 | 76 | 46 | 19 |
| 3 | 102 | 68 | 74 | 44 | 19 |

1000 peale tuleb teha järgmised kaswud:

I — 250. II — 400. III — 350.

Õlalapid (pagunid).

Keamees: sinisest kalewist ilma kandita. Pikkus
10 1/2 cm., laius 42 mm.

Tarwitada riiet ja muud materjali:

- Sinisest kalewit 72 paari peale 1 arf.
- Buldanirriiet, laius 14 werf., 72 paari peale 2 "
- Õmblusrulliniiti 72 paari peale (200 jardi) 1 1/2 rulli

Alam õhwitseridel ja waltweebritel:
sinisest kalewist, walge kandiga, allpool pagunit hõbe
õmblus, õlalapi pikkus 10 1/2 cm., laius 42 mm.

Ühe paari õmblemiseks tarwitada
riiet ja muud materjali:

- Sinisest kalewit 2/3 werf.

*) W. „Sõdur“ nr. 23 ja 24.

Walget kalewit kantideks, laius 32 werf., 100 paari
[peale 1 arf.]

- Hõbe karwa kitsast paela figsagiks . . . 3 werf.
- Buldanirriiet 4/9 werf.
- Woodririiet 2/9 "
- Õmblusrulliniiti (200 jardi) 1 1/48 rulli

Ülem-õhwitseridel: sinisest kalewist, pikuti
pagunit figsagi hõbe õmblus. Paguni pikkus 10 1/2 cm.,
laius 42 mm.

Ühe paari õmblemiseks tarwitada
riiet ja muud materjali:

- Sinisest kalewit, laius 32 werf. 2/9 werf.
- Walget kalewit kantideks, laius 32 werf., 100 paari
[peale 1 arf.]

- Hõbe karwa kitsast nõõri figsagiks . . . 6 1/2 werf.
- Buldanirriiet, 14 werf. lai. 4/9 "
- Woodririiet 2/9 "
- Õmblusrulliniiti (200 jardi) 1 1/48 rulli

Staabi-õhwitseridel: sinisest kalewist, kess
pagunit figsag-kuld-õmblus, kahel pool figsagi kaks otse-
kohest hõbedast nõõr-õmblust — 2 mm. laiused jooned.
Pikkus 10 1/2 cm. Laius 42 mm.

Ühe paari õmblemiseks tarwitada
riiet ja muud materjali:

- Sinisest kalewit, laius 32 werf. 2/9 werf.
- Walget kalewit kantideks, laius 32 werf., 100 paari
[peale 1 arf.]

- Kuld karwa kitsast nõõri figsagideks . . . 6 1/2 werf.
- Hõbe karwa kitsast nõõri kahel poole figsagideks
[11 werf.]

- Buldanirriiet 4/9 werf.
- Woodririiet 2/9 "
- Õmblusrulliniiti (200 jardi) 1 1/48 rulli.

Kindralitel: sinisest kalewist, kess pagunit
jame kuld figsagi õmblus, kahel pool kuld figsagi hõbe-
dast piemad figsagid. Pikkus 10 1/2 cm., laius 42 mm.

Ühe paari õmblemiseks tarwitada riiet
ja muud materjali:

- Sinisest kalewit, laius 32 werf. 2/9 werf.
- Walget kalewit kantideks, laius 32 m., 100 paari
[peale 1 arf.]

- Kuld karwa jämedat nõõri figsagideks kess pagunit
[8 werf.]

- Hõbe karwa kitsast nõõri, kahel poole kuld nõõri,
figsagideks 13 werf.

- Buldanirriiet 4/9 werf.
- Woodririiet 2/9 werf.
- Õmblusrulliniiti (200 jardi) 1 1/48 rulli.

Madruuse poolpalitu

Mustast kalewist. Kaelus: mahateeratud, kinni ühe
haagiga, laius kesselt 2 1/2 werf. Selg: kesselt õmblu-
jega. Palitu esimene pool: kahe rea nõõpidega, nelja
nõõbiga kinni, wiies nõõp kaeluse all, et külmaga kaela
alt kinni panna. Tastud: mõlema külje peal tastude
lõige 4 werf. pikk. Walmistatakse 4-ks suuruses.

Ühe poolpalitu õmblemiseks tarwi-
tada riiet ja muud materjali:

Ralewit, laius 30 werf., . . . 2 arf. 9 $\frac{1}{4}$ werf.
 Sooja woodrit (bobrit), laius 30 werf., . . . 1 arf.
 [3 werf.]

Bleekimata woodrivriet warukate ja taskude peale,
 laius 16 werf. 1 arf. 13 $\frac{1}{2}$ werf.

Woodrivaherriet (totid), laius 16 werf., 1 arf.
 [4 werf.]

Wast wõi teisi nõdpe 14 tükki.

Õmblusrulliniiti (200 jardi) 1 $\frac{1}{2}$ rulli.

Poolpalitu mõõbud tsentimeetrites 4 kasvu tarwis õmble-
 miseks.

| Seurus | Talle pikkus | Üleüldine pikkus | Poolpõhja laius | Varuta pikkus | Poolrima jämedus | Pool-talle jämedus |
|--------|--------------|------------------|------------------|---------------|------------------|--------------------|
| 1 | 45 | 80 | 23 $\frac{1}{2}$ | 68 | 54 | 52 |
| 2 | 44 | 78 | 22 $\frac{1}{2}$ | 66 | 52 | 50 |
| 3 | 43 | 76 | 22 | 65 | 50 | 48 |
| 4 | 42 | 74 | 21 | 64 | 48 | 46 |

1000 poolpalitu peale tuleb teha järgmised kasvud:
 I — 225. II — 325. III — 375. IV — 75.

(Järgneb.)

Mõningate jurilbiliste oskussõnade seletus „Suhatuskirjast polgukohtutele“.

Alluvus—подсудность
 aste—степень
 asendada—замѣнять
 asendus—замѣна
 avaldama—обнаруживаться
 eemaldus—отводъ
 esindus—наличность
 juhinema—руководствоваться
 juurdlus—дознание
 tihb—разрядъ
 kindlustama—скрѣплять
 kogumõte—совокупность
 kohtumõte—заключение
 kuritegu—преступление
 tõrgendamine—позышение
 lahkarvamine—разногласие
 lastivus—попустительство
 läbitajumine—освидѣтельствование
 läbiotsivus—обыскъ
 lugemine—перечень
 moonutamise—искажение
 olnu—сущность
 oluline—существенное
 pehmendamine—смягчение
 rahuldama—удовлетворять
 seadlus—правило
 süütegu—проступокъ
 teadaandmatus—недонесение
 teadistus—заявление
 varjamine—укрыватьство
 väljavõtte—выемка
 üleasiline tegu—преступное дѣяние

ülemaatus—осмотръ

ülemaus—начальство

ühiselt—совмѣстно.

Üleüldine osa.

Wäikeriikide sõjawägi.

J. Sootis.

20.

Schweitsi sõjawägi.

Iga Schweitsi alam, kes ühel eht teisel põhjusel
 isiklikult sõjaväes ei teeni, maksab iga aasta sõja-
 wäemaksu. See maks seisab kahest osast koos.
 Ühe osa suurus on kindel, nimelt 6 franki aastas,
 teise osa suurus oleneb maksumaksja sissetuleku suuru-
 sest: nimelt maksstakse kapitalist iga 1000 frangi
 pealt 1,5 franki ja sissetulekust iga 100 frangi
 pealt ka 1,5 franki. Selle juures on kapitalid alla 1000
 frangi ja sissetulekud alla 600 frangi maksust vabad.
 Üleüldine maksusumma ei tohi üle 3000 frangi olla.
 Sage damini on maksu suurus 600 — 3000 franki.

Poole wähem sõjamaaksu maksawad need,
 kes wähemalt 8 aastat sõjaväes on teeninud
 ja siis teenistusest on wabastatud puudulise terwise
 pärast, eht jälle sellepärast, et nad niisuguseid ametisi
 peawad, mis ajutiselt kordamisel käimise wabastawad,
 nagu ülemaltoodud ametite nimekirjas üles loetud,
 ja ka need, kes wanaduse poolest 32 ja 44 aasta
 wahel on.

Wabastatakse sõjamaaksust need
 Schweitsi alamad, kes wäljamaal elades riikide wahel-
 lise lepingute põhjal kas isiklikult sealses sõjaväes
 teenivad eht sõjamaaksu maksawad selle riigi heaks,
 kus elawad.

Üleüldine teenistuse aeg on alamasseis-
 wast tabelist näha.

17 a. 20 a. 30 32 a. 39 a. 44 a. 50 a.

| | | | | | |
|-----------------|----------------------------------|----------------|----------|-----------|----------|
| 3 aastat | 12 aastat paremas sõjaväes | ratsa- wäes | 7 aastat | 5 aastat | 6 aastat |
| | | | I. järgu | II. järgu | |
| kaitsewäes. | | | | | |
| t a g a w ä e s | | | | | |

Nimelt 17—20 aastani ja 44—50 aastani arwa-
 tatakse kõik, kes sõjariistu suudawad lenda, taga wälle.
 Paremasse wälle arwatakse mehed 20—32 aasta
 wanaduses, peale ratsawäe meeste, kes juba 30 aasta
 wanadusest peale kaitsewäkke arwatakse. Teised
 arwatakse kaitsewäkke 32 aasta wanadusest peale: kuni
 39 aastani ollakse I. järgu kaitsewäes ja 39—44
 aasta wanaduses — II. järgu kaitsewäes.

Sipu all teenimine algab nekrutikooliga
 peale. Nektutikoolid (écoles de recrues) pole
 muid kui instruktorete kogu, kes nekrutiteest õppeedud,
 bataljonid, esladronid ja batareid formeerivad ja
 neid õpetawad. Niisuguseid koolisid on jalamäe jaoks
 igas diviisiringkonnas kolm; igaüks neist formeerib
 3—4 õppeedu, nõnda et kõikide õppeedude hulk kõigel
 Schweitsimaal sahani ulatab.

Nektutikoolisid on: ratsawäe tarwis 4,
 ratsakulipildujate batarei tarwis 1, suurtükiväe tarwis
 11, infanteriwäe tarwis 3, administratiiv-asutuste tarwis

1, ravitus-asutuste tarvis 1, veterinaar-asutuste tarvis 1.

Õppimise aeg nekrutitoolis on mitmesugune. Jalaväes kestab õppus 45 päeva, ratsaväes 80, suur-tükiväes 55, inseneriväes 50, ravitus-asutustes teenijatele aga 48 ja administratiiv-asutustes teenijatele 38 päeva.

Peale nekrutitooli lõpetamist algab kordamise kurgustel käimine. Paremas sõjaväes käib ratsavägi iga aasta 10 päeva kordamisel, muud väeosad aga üle aasta, nimelt jala- ja insenerivägi 16 päeva, suurtükivägi 18 päeva igatord.

Kendel aastatel, mil kordamisel ei käida, peab iga mees, niihästi militsionäär kui ka instrktor, lasteplatšil 30 kuuli välja lastma.

(Järgneb.)

Seisukord meie väerindadel.

Jamburi fihil oli minev nädal võrdlemisi vaikne. Meie väed seisid passiivselt meie kaitseliinil, ainult vahel luuramise käiku ette võttes, et teateid muretseda vaenlase jõudude ja kavatsuste kohta. Vaenlase tegevus avaldus meie seisukohtade pommitamises. Vastastikune suurtüki tulevahetus oli paiguti väga äge. Järve piirkonnas katus vaenlane paaril korral peale tungida, kuid löödi kerge vaevaga meie tulega tagasi. Üksel vastu 30. augusti võttis vaenlane suurema pealetungimise terwel väerinnal ette. Tormilise suurtükiväe kaitsel katus ta ühel ajal järve äärel ja Narva-Jamburi raudtee ümbruses peale suruda. Temal läks ajutiselt lorda raudtee ümbruses meie valvetõkkeid taganema sundida ja ka Padoga küla ja mõisa oma alla võtta, kuid vastupealetungimisel aeti ta igal pool jälle tagasi ja meie endised seisukohad on tagasi võetud.

Bihkva fihil oli läinud nädala algus vaikne. Meie soomusrongid, kes Moglino ja Isborški jaamade vahel töötasid, takistasid vaenlast meie kaevikutele lähemast. Näüd on vaenlane juba igal pool meie kaevikute ette jõudnud, pommitab meie vägede seisukohti ja võtab õhseti luuramise otstarbel pealetungimisi ette. Niisama on ta meie poolt elav luuramise tegevus käsil, et järgnevaid vaenlase kavatsusi teada saada ja täpiseid teateid tema jõudude üle koguda.

Pötalovo fihil oli niisama vaikne, mida ainult luurajate tulevahetus vahel segas.

Wene-Põhja-Lääne armeel olid sel nädalal ägedad võitlused pealetungiva vaenlasega Vuuga fihil Samro järve piirkonnas. Vaenlasel läks korda ajutiselt kuni Dolgoje järveni välja tungida, kuid ägeda võitluse järele aeti ta ida poole Samro järve tagasi.

Bihkva fihil hoiab vaenlane ennast tagasi; kokkupuutumisi Wene Põhja-Lääne armee osadega ei olnud.

Üldiselt ei toonud läinud nädal muutusi meie ja ka Wene Põhja-Lääne armee seisukorras. Ainult harva võeti meie või vaenlase poolt luuramise otstarbel vähemaid pealetungimisi ette. Meie ja Wene Põhja-Lääne vägede seisukord on endist viisi kindel kõigidel väerindadel.

Juimeste kaotused maailmasõja kestusel.

Prantsuse Gelarve Komisjoni peaarandja Louis Marin on ühes aruandes, mis kindlate andmete peale rajatud, teateid annud Prantsuse sõjaväe kaotuste kohta kuni 11. novembrini 1918. a. s. t. kuni vaherahu tegemiseni, nagu need kaotused Prantsuse kindralstaabi poolt kuni 1. aprillini 1919 kindlaks on tehtud.

Prantsusmaa on mobiliseerinud maaväge 2-st augustist 1914 kuni 1. jaanuarini 1919:

Ohvitseri: 195,000, kellest 102,000 on sõja ajal ohvitserideks tehtud.

Reasõdurid: 7,740,000; Põhja-Afrika pärismaalasi: 260,000, asumaade pärismaalasi: 215,000. Üldine mobiliseeritute arv teeb välja 8.410.000 meest.

Kaotused on järgmised olnud:

Surma saanud:

Ohvitseri: 32,000;

Reasõdurid: eurooplasi: 1,006,100;

Põhja-Afrika pärismaalasi: 27,000;

Asumaade pärismaalasi 7,300.

Kõik kokku (ohvitseri ja reasõdurid) 1.089,700 meest.

Radunud:

Ohvitseri: 2500;

Reasõdurid: eurooplasi 246,500;

P.-Afrika pärismaalasi: 9,000;

Asumaade pärismaalasi: 7,300;

Kõik kokku — 265,300 meest.

Üldine surmade ja radunute arv: 1,355,000 in., mis teeb välja 16,2 % kõigist mobiliseeritud jõududest.

Oma elanikkude arvuga võrreldes on Prantsusmaa kaotanud 28 elaniku kohta ühe inimese.

Misugune on teiste sõdivate riikide võrdlev kaotuste vahetord?

Suur-Britannial üksi (Inglis-, Schoti- ja Iirimaa) hinnatakse 618,000 mehe ümber surmasaanuid. Tema elanikkude arv oli 1910. a. 42,000,000 inimest.

Ühendatud kuningriik oleks siis järelikult 66 elaniku kohta ühe mehe kaotanud.

Itaalia elanikkude arv läheneb väga Prantsusmaa omale: 1916. aastal oli temal umbes 37 milj. elaniku. Oletades tema kaotuste suuruseks 465,000 surnut, siis oleks tema kaotanud 79 elaniku kohta 1 inimese.

Saksamaal, kelle elanikkude arv 1914. a. oli üle 67 miljoni, tõuseb surmasaanute arv kuni 2 miljonini, mis Prantsusmaa kaotuste % ligidale ulatab. Tema on kaotanud 35 elaniku kohta 1 inimese.

Austria-Ungria elanikkude arv ulatas 1911. a. peaaegu 49 miljonini. Tema kaotused on umbes 1 miljon surmuid, järelikult oleks ta nende umbkaubsete andmete järele umbes 50 elaniku kohta ühe inimese kaotanud.

Wenemaal, kelle kogu elanikkude arv 1916. aastal umbes 4½ korda suurem oli kui Prantsusmaa oma, see on enam kui 182 miljoni, kaotab, nii palju kui umbkaubsete andmete põhjal võib oletada, 1 inimese 107 elaniku kohta.

Ameerika Ühisriigid, kelle 110 miljoni elanikkude arv teeb välja kolmekordse Prantsusmaa elanikkude arvu, on surnutena umbes 51,000 meest kaotanud, see on 1 inimese 2000 elaniku kohta.

Aruandja annab ka mõned teated Prantsuse mere-

wäe kaotuste kohta:

Suruud: Ohwitserid 282.

Alamwäelasi 5239.

Rabunuid: Ohwitserid 197.

Alamwäelasi 5017.

Kokku (suruud ja rabunuid): 10,735 meest.

Merewätkke oli umbes 215,000 meest mobiliseeritud, sija hulka ka ohwitserid arvatud. Sellest selgub, et merewäe kaotused teevad umbes 4,9 % mobiliseeritute armust välja. (Tõlgitud Prantsuse keelest).

Eõdiwate suurriikide sõjalise jõu wõrdlew suurus.

(Mobiliseeritud. — Lahinguüksused. — Kaotused.)

| | Prantsusmaa | Inglismaa. | Italia. | Ühisriigid. | Saksamaa. | Austria-Ungar. | Benemaa. |
|--------------------------------------|---|---|----------------------------------|---|--|---|--|
| Elanikkude arv. | 39.601.000. | 45.370.530 (1911) | 35.858.951. | 102.017.312 (1916). | 67.810.000. | 51.390.230. | 170.000.000. |
| Mobiliseeritute arv sõja ajal | 8.392.000 | 5.900.000 ja 1.400.000 (Indiaft) | 5.250.000. | 3.665.000 mil- lelt 2.053.347 laemadele pandud. | 11.200.000. | 7.800.000. | 15.000.000. |
| Lahinguüksuste (diviiside) arv. | 113 | 79 diviisi (mil- lelt 60 Britan- nia) (1918) ja 9 ratsaw. div. | 57 jalaw. div. 4 ratsaw. div. | 54 millest 42 Europas; nendest 16 täiendusdiv. | 241 jalawäe diviisi ja 11 ratsawäe div. | 74 jalaw. div. ja 12 ratsaw. diviisi. | 202 jalawäe diviisi ja 50 ratsaw. div. |
| Surmasaanute arv. | 1.070.000 314.000 kadu- nud. | 650.704 187.817 kadu- nud. | 330.000. | 40.464 ja 14.290 ilma mangi lange- mata kadunud. | (1) 1.652.029 tapetud ja 203.000 kadu- nud. | 840.000. | 1.500.000 ? |
| Surmate ja haigete soldatite arv. | Teadmata. (Ühes arvatud ülemite ar- wuga). | Teadmata. | 130.000. | 16.034. | Teadmata. (nähtawasti ühes arvatud tapet. arwuga) | Teadmata. | Teadmata. |
| Wigaostatute arv. | Teadmata. | Teadmata. | 570.000. | Ei ole antud (54.741 ras- kesti haawat.) | Teadmata | Teadmata. | Teadmata. |
| Haawatute arv. | 3.000.000. | 2.032.142. | 900.000. | 189.955 | (2) 4.064.000. | 1.679.000. | Teadmata. |

(1) Tapetute arv oli avaldatud paljudes Saksia lehtedes.

Rabunute arv oli avaldatud „Oberschwäbischer Anzeiger'is“.

(2) „Oberschwäbischer Anzeiger'i“ järel.

(Tõlgitud Prantsuse keelest).

Ajakirjanduse ülewande.

Daani sõjamehe otsus Cesti sõjawäe kohta.

Daani wabatahtlikkude salt, kes aprilli kuust faadit Cesti wabastusjõu oja wõttis, sõitis 2. septemb- ril ourit „Kalewipojaga“ oma kodumaale tagasi. Sel puhul on Cesti ajakirjanduse büroo esitajal jutua- mine olnud wabatahtlikkude salga ohwitseriga, kapten Borgelin'iga. Kapten palus allatriiputada, et tema, kui ta teised Daani ohwitserid, kõige paremad muljed Cesti kaasa wiivad. Cesti sõjawäge hindab Daani oh- witser kõrgesti. Kindral Laiboneri kohta ütles kap- ten Borgelin, et Cesti wägede ülemjuhataja harul- dane sõjawäelane on, suurte organisaatori annetega ja kiire otsustamisega. Kapten, kes 11 aastat sõjawäe- lane olnud, on kokku puutunud mitme teise rahwa wäejuhatajaga ja nendega wõrrelles nimetab tema kind- ral Laiboneri otse filmapaistwaks sõjawäelaseks. Poole aasta jooksul, mis kapten Cestis wiibinud, olemat tema suurt edenemist Cesti sõjawäe seisukorras tähele pan- nud. Tema ütles, asjatundjale olemat juba küllalt, alamohwitseride tooli harjutusi ja Cesti kadettide fir- geid kolonne uulitsatel näha, et otsusele jõuda eestuju-

lise sõjawäelise korra kohta, mis Cestis walitseb. Siin on suur töö juba ära tehtud. Wäerinnal wõib aga alles näha, et Cesti wägi on uue aja wägi, kus iga soldat teab, mis ta tahab ja tegema peab. Waherord ohwit- seride ja soldatite wahel olemat haruldane hea. Cesti sõjawäge nimetab kapten demokraatiliselt selle sõna kõige paremas mõttes, see on distsiplineeritud demo- kraatiline sõjawägi. Cesti suurtükiväe wilumist sihtimi- ses, nimetab herra Borgelin otse imestamisewää- riliseks. Silmapaistew olemat olnud see rutulikus, millega Cesti suurtükivägi oma abiga jalawäele juure on tõttanud ja alati haruldase täpisealusega oma laen- gud sinna on sihtinud, kuhu neid jalawäele tarwis läks.

Kodumaale jõudes tahab kapten Borgelin Cesti sõjawäe üle Daani ohwitseride selfis kōnet pidada ja kirjutada sõjaasjanduse ajakirjas „Militart Tidsskrift“.

Lahing aeroplaanilt waadelduna.

(Ühe Saksia sõjalenduri kogemused maailmasõjast.)

R. Requadt.

See oli 1915. aastal ühel augusti õhtupoolikul Zwangorobi ligibal Poolamaal. Juba hommikust faadit märkisid suurtükid mõlemalt poolt. Lastmine

läks ilka ägedamaks ja lagunes üle terve Weitseli fronti laiali. Pea oli see kui närvlik sõrmede trummelbamine aknaruutudel, pea jälle kui vihane rufita-hoop nende vastu. „Trum! — trumtrumtrum! — trum! — trumtrumtrumtrumtrum! — trum! trumtrumtrum!“ Niisugune oli see rütmus, see ilka uuesti tagasi tulew põhitoon, millest teised järfumad plahwatused üles kargasid, nagu kõwad piffelkärgatused harilikult kõnemürinast. Siia sekka pragises wahel püüsi ja kuulipilduja tuld nagu rahet vastu plekk-tatust. Nii läks see ühtesoodu edasi.

Kui kanonaad juba mõnda aega kestnud oli, tõusin oma waatlejaga üles waatlemislennule.

Mürisew määratu lahinguwäli laienes piktu Weitseli jõe. Alalised tulejuksatused, lastewilksatused, plahwatused, suitsupilwed, põlewad külad, wingused wäljad, purustatud metsad, ülestuhnitud maatükid, mitmesugused kaewikud, suured ja väikesed suurtükiseisukohad, hõbepilwelised pöhsasaiad, wallid, metsatukad kõik see paisis selgesti piiratult maastiku foonil. Siin seisid mõlemad wastased üksteise wastas, siia olid nad endid sisse hammustanud. See maa-ala ei olnud veel kellegi päralt, tema pära ei alles mõideldi. Rahelpool kõrwal aga, kummagi wastase seljataga, oli kummagi wägede liitumise piirkond. Siin oli liitumist ja elu, kummagil pool ühtewiisi. Teed ja tänavad olid woorisid täis ja juureruttawaid wägesid, autod ajasid edasi-tagasi, ratsapatrullid galoppeerisid üle wäljade, wangide saltu aeti tahapoole, tehnikawäed töötasid teede kallal, bivaalid wirwendasid haljaste metsade wahelt, sapööripargid seisid roheliste okstega masteeritult. Päril harilik mandõwripilt.

Mõlema poole suurtükiwägi müristas edasi, äraarwamata palju kuulisid wälja lastes. Paiguti wõitles suurtükiwägi suurtükiwäe vastu, paiguti suurtükiwägi jalawäe vastu. Arwata lastewälksatused paisisid kui gaasituletejed wäljatõugatud suitsupilwede keskel, wahel juksatasid nad ribamisi, kogupaukudena üksteise kõrwal, wahel ükfitult, wahel pöörase kiirusega läbisegamini. Purustatud metsatukadest, suitsewatest rufuhnikuteft, lageldalt wäljalt, kitsastest orgudeft hüppasid nad üles; walgjas-punase läitega wilksatasid nad tõmmul maapinnal, kahwatult kollastena kargasid nad rohelate kinkude tagant, sätendasid punase walguna mustast metsast, sähwatasid tuhkhallidena suitsewate majade wahelt. Sähwatus järgnes sähwatusle, wilksatus wilksatusle, õudse täpiplealsusega. Plahwatused seisid kui weibralt wormitud seened nende wahel. Kohati lamasid nad tõkkelulena ribamisi üksteise kõrwal, mustjass-halle järste pilwerinkaid püsti ajades ja neid sealsamas jälle laiali paisates. Kohati langesid nad koondatud tulena teatud kohtadele, otsekui oleks wihale aetud läsi märatsetes kiwa tulise tuha sisse pildunud. Suitsuga segatud walgud karglesid wahetpidamata läbisegamini. Tuht-hallid pilwed walguftid laialt üles. Kõik tees tules ja suitsust. Teised plahwatused käisid kogupaukudena, enamasti kolm wõi kuus tükki reas, ühest kohast teise, kogu territooriumi üles tuhnides, tatsufid siia, tatsufid sinna, kobasid kaewikute muste joone mööda edasi, koputasid kangekaelselt kahtlaste kohtade peale, sähwatasid sähwates läbi musta männiku latwade, äkki nagu meteor õffisel taewal plahwatades, murdsid haljastesse lehtmetsadesse, silitasid täieste ootamata rahulikkudesse orgudesse, sammufid hoogfalk üle küla, nii et majad kokku warisefid, ainult suitsewat rufuhnikut järele jättes, ulatasid wahel üle lahinguwälja wägede liitumise piirkonda tähtselt seal ümber, fikusid

teed üles, löid keskkohtadesse aukufid, lõhesid marsfimate kolonnide kigibuses, wahel ka nende kohal; ühe sõnaga — kõik lahinguwäli oli neid täis.

Selle suurtükilöötluse ajal läks ainult suure wäewaga korda jalawäge üles leido, niiskasti Sassa kui ka Wene oma. Seisukohad olid suuremalt osalt suitsupilwede kaudu kaetud. Ka siis, kui mõnes kohas suitsunatufeseks lahtus, ei olnud kaewikutes peaaegu midagi näha. Kõige rohkem mis näha oli, olid ükfitud tumedad warjulujud, mis niisama tumedates kaewikutes piffamisi edasi-tagasi liikusid ja ajuti wäikesed hõbepilwefesi wälja lastsid, kuid juba järgmisel filmapilgul plahwatasid seal jälle suurtükipommid, kõike paksude suitsupilwede kaudu uuesti kinni lattes. Wahel roomasid kaewikute poole ja kaewikuteft wälja tahapoole mõned wäikesed teeglipoisid, mis nagu kassid paisisid. Need olid haawatud, kästjalad wõi mimesed, kes mõnel muul põhjusel edasi wõi tagasi pidid minema. Peale niisuguste juhustiste nähtuste ei olnud midagi näha. Selle tule ja suitsupilwede juures wõis aru saada ja taqsa tunda, kuidas kõik end seal kõi tõmbasid ja maa sisse pugefid.

(Särgneb.)

Segateated.

Daani wabatahtlikkude kojusõit.

Teisipäewal 2. septembril sõitis Daani wabatahtlikkude salt meie auritu „Kalewipojaga“ koju tagasi. Saatmine kujunes suurepärase meelewalbuses. Kindral Larla tänas lahujaid Wabariigi sõjaministeeriumi nimel selle toetuse eest, mis nad meie rahwawäele wõitluses enamlaste vastu on annud.

Daani wabatahtlikud tulid Eestisse aprilli kuul. Neid oli umbes 200 meest. Wõitlustes on nad kaotanud surnutena 10 meest ja haawatutena 34. Surmasaanute hulgas on ka üks ohwitser.

Rahe surmasaanud kaassõduri surmuleha wiisid lahujad kodumaale kaasa. Need olid wiimastes wõitlustes Pihwa all langenud.

Inglise laewastiku suurendamisest.

Inglise laewastiku on terwel sõja ajal palawitujarnase kiirusega suurendatud. Nagu salajas hoitud ehitustöödest teada saadud, on laewastiku suurendatud ühtekokku 2,000,000 tonni wõrd. Veel waherahu tegemise ajal oli ehitusel 4 hiiglaristlejat, 21 kergemat ristlejat ja sajawõrra muid laewu ja weeluseid paate. Sõjaajal on ka ehitatud eritiüpiisi monitorisi, milledest mõnede peal on juba 45 tsentimeetrilisi suurtükka. Peaaegu kõik suuremad sõjalaewad on warustatud kaajasolewate lennumasinatega.

Denikini wäed.

on Riiewi linna ära wõtnud, nagu enamlasted ise teatamad.

Boola wäed

on Bobruiski ja Polotski linna ära wõtnud.

Koltshaki wäed

jattawad oma taganemist Siberisse. Wiimaste teadete järele, mis Inglise allikatest saadud, on enamlasted Jemisei silla Koltshaki wägede seljataga õhku lastnud.

Wiljandi Maakonna Kaitse-Liidu

wäljaandel ilmus trükist:

„Kaitseliitlase Käsiraamat“

68 lehek. — HIND Mk. 1.20.

Sisu: Ridami määrustik jalawäele (lühendus Wene maanestikust). Karnisoni kord. Juhtnõör pussilaskmiseks, juhatamiseks ja hoidmiseks. Wäljakord. Lühike oskussõnade walik. Wene kolmeliinilise wintpüssi osade nimetus Eesti ja Wene keeles.

Korralduswalitsuse ülema käsul „Kaitseliitlase käsiraamatu“ läbiwaatamiseks nimetatud komisjoni otsusest: „ oleks ülemaltähendud raamat väga soovitaw noorte sõdurite käsiraamatuks tarwitada“.

===== Saada Wiljandi Maakonna Kaitse-Liidult. =====

Sõjawäe osadele saadetakse raamat tellimise peale järelmaksuga posti kaudu.

Sõjawäe Topografia Jaoskonna

wäljaandel on ilmunud:

Eestimaa kaart. Mõet 10 wersta tollis.

===== Hind 8 marka. =====

Eestimaa kaart. Mõet 15 wersta tollis.

===== Hind 4 marka. =====

Meie wäerinna liin 14. juunil 1919.

===== Hind 2 marka. =====

Jda-Europa kaart. Mõet 175 wersta tollis.

===== Hind 2,50 marka. =====

Eestimaa teede kaart.

Mõet: 25 wersta tollis. Hind 2 marka.

Pihkwa ümbruse kaart, Mõet: 3 wersta tollis.

===== Hind 2 marka. =====

Saada raamatukauplustest ja Sõjawäe Topograafia Jaoskonnast, Tallinnas, Lai tänav nr. 39 (teisel korral).